

1917

1918

mitä muistat
vuosilta 1917
1918

TYÖVÄEN MUISTITIETOIMIKUNTA

Vuosien 1917 - 1918 muistot talteen

=====

Suomessa on puhuttu ja kirjoitettu paljon vuosien 1917 - 1918 tapahtumista. Kuitenkaan ei niistä ole suoritettu riittävän perusteellista aineiston keruuta. Työväen muistitietotoimikunta vetoaa kaikkiin kansalaisiin pyrkimyksessään koota yksityisten ihmisten muistitieto näiltä historiamme kohtalonvuosilta. Poliittiset johtajat ja valtiomiehet ovat jo kertoneet. Nyt on tullut aika myös tavallisten kansalaisten sanoa painava sanansa.

Tätä ohjekirjasta voivat käyttää apunaan omia muistelmiaan kirjoittavat henkilöt ja myös haastattelijat. Älköön kysymysten runsaus ketään pelottaako. Sellaiset kysymykset, joihin kertojalla ei ole omakohtaista sanottavaa, voi huoletta jättää sivuun. Pääpaino pantakoon kertojan omiin kokemuksiin ja lähiympäristön tapahtumiin. Aina on syytä mainita, miten kertoja on saanut tietoonsa ne asiat, joita hän selostaa. Mikäli mahdollista tulee aina mainita tapahtumien aika ja paikka sekä kulloinkin puheena olevien henkilöiden, järjestöjen ja sotilaallisten osastojen ja niiden päälliköiden jne. nimet.

Muistelmat ja haastattelut kirjoitetaan normaallikokoiselle (A 4) paperille. Paperin kääntöpuolelle ei tule tekstiä - se jää puhtaaksi. Sivun vasempaan reunaan jätetään 2-3 cm:n tyhjä tila Työväen muistitietotoimikunnan suunnitteleman kansiin sitomisen helpottamiseksi.

Vielä muistettakoon kysymyssarjaa luettaessa: Vain muutamia harvoihinkin kysymyksiin vastaaminen saattaa merkitä arvokasta lisää muistitiedon kokoelmiin. Muistelmat lähetetään osoitteellamme:

Työväen muistitietotoimikunta
Paasivuorenk 5 B, Helsinki

K y s y m y k s i ä

Kerääjän nimi ja osoite?

Kertojan nimi, syntymäaika ja - paikka, vanhempien ja oma ammatti, kertojan kasvuin ympäristö?

Vallankumouksen taustaa 1915 - 1916: Milloin ja keneltä kuulit ensi kerran jääkärivärväyksestä? Minkälaisia tietoja sait? Mitä ajattelit niistä? Miten paikkakuntasi työläiset ja sosialidemokraatit suhtautuivat jääkäriliikkeeseen vuosina 1915 - 1916? Entä muut paikkakuntalaiset? Houkuteltiinko heitä mukaan? Menikö tuntemiasi työväenjärjestöjen jäseniä Saksaan jääkäreiksi? Kerro heistä. Missä työskentelit mainittuina vuosina? Mihin järjestöihin kuuluit?

Kerro patteritöistä (vallitöistä) ja oloista näillä työmailla. Työolot, palkat, asunnot, vallityöläisten elintaso ja elintavat? Poliittinen harrastus vallityöläisten keskuudessa? Miltä alueilta ja ammattialoilta vallityöläisiä tuli eniten?

Kerro mahdollisesti tuntemistasi Venäjän armeijaan vapaa-ehtoisina menneistä henkilöistä, Venäjällä varustelutöissä olleista ja Muurmannin rautatyömaalla käyneistä suomalaisista ja heidän vaiheistaan?

Sisäiset olot 1917: Missä työskentelit 1917? Kuuluitko järjestöihin? Mihin? Mikä asema Sinulla oli? Millainen työllisyys- ja elintarviketilanne vallitsi maaliskuun vallankumouksen puhjetessa 1917? Miten sait ensimmäisen tiedon kumouksesta, millaisia ajatuksia se herätti? Mitä ajateltiin ympäristöössä keisarin kukistumisesta? Kerro venäläisten toiminnasta ja suomalaisten suhtautumi-

sesta siihen maaliskuussa. Miten ympäristössäsi suhtauduttiin itsenäistymisen mahdollisuuteen? Eri väestöryhmien kanta? Kerro virkamiesten erottamisista, työpäivän lyhentämisvaatimuksista ja mielenosoituksista.

Kerro työläisten ja vallankumouksellisten venäläisten kanssakäymisistä ja mahdollisesta yhteistoiminnasta keväällä 1917 ja vuoden lopulla.

Kerro kesän 1917 lakoista, joissa olit mukana: niiden aiheista ja aloitteen tekijöistä, niiden tarkoituksista, tuloksista ja seurauksista. Kerro mielenosoituksista ja ketä vastaan ne katsottiin kohdistetuiksi? Kenet työväki katsoi vastustajakseen paikkakunnallasi?

Kerro paikkakuntasi ensimmäisistä järjestyskaarteista, "palokunnista" ja suojeluskunnista? Kenen aloitteesta, milloin ja mitä tarkoitusta varten ne perustettiin?

Millaisia harjoituksia ne pitivät, mitä muuta toimintaa niillä oli ennen 1917 suurlakkoa? Millaisia päälliköitä niillä oli, milloin ja mistä ne saivat aseita? Mitä ajatuksia niiden toiminta ympäristössäsi ja sinussa herätti? Millaista väkeä niihin kuului? Mikäli olit itse mukana, kerro milloin ja miten liittymisesi tapahtui? Mistä syystä liityit? Mikäli erosit ennen sisällissotaa, kerro sen syy?

Miten vastapuolen varustautuminen vaikutti mielialoihin? Kerro esimerkkejä tästä?

Miten paikkakunnallasi suhtauduttiin ns. valtalakikriisiin? Odotettiin tuolloin (heinä-elokuulla 1917) yhteenottoa venäläisten ja suomalaisten välillä? Ketä väestö tällöin piti päävihollisenaan? Kenen syyksi ympäristössäsi luettiin eduskunnan hajoitus kesällä 1917? Keskusteltiin hajoituksen laillisuudesta tai laittomuudesta? Mikä oli tuolloinen käsityksesi?

Miten suhtauduit syksyn 1917 eduskuntavaaleihin? Kävitkö äänestämässä? Miten äänestämättä jättäneet perustelivat menettelyään?

Kerro elintarviketilanteen kehityksestä kesällä ja syksyllä 1917 paikkakunnallasi ja mahdollisista ryöstöistä, varastojen vartioinnista ja elintarvikeviranomaisten toiminnasta. Työllisyystilanteen kehitys paikkakunnallasi 1917?

Kerro paikkakuntasi tapahtumista suurlakon aikana 1917. Miten käsität suurlakon tarkoituksen? Mitä ajattelit tuolloisesta tilanteesta? Kerro mahdollisista väkivaltaisuuksista, yhteenotoista, kaartiin toiminnasta ja venäläisten asenteesta suurlakon aikana? Millaisia mielialoja ne herättivät?

Kerro suomalaisten ja venäläisten yhteistoiminnasta 1917.

Punakaartit: Milloin kuulit ensi kerran punakaartin perustamispuuhista? Ketkä olivat perustamassa sellaista paikkakunnallesi? Mikä sanottiin sen tarkoituksiksi? Kuka oli alotteentekijänä? Missä oli perustamiskokous ja miten se sujui? Käsitettiinkö kaarti Sos.-dem. puolueen määräysvallan alaiseksi vai itsenäiseksi?

Kerro punakaartilaiskokouksista, joihin osallistuit ennen sisällissotaa?

Mikä oli kantasi punakaartin toimintaan? Miten perustelit kantaasi? Kehotettiin sinua kaartiin? Kuka kehoitti? Miten hän perusteli asiaa? Miten liittyminen kaartiin tapahtui? Määrittele aika, jolloin mahdollinen liittymisesi tapahtui? Minkä järjestön yhteyteen tämä kaarti kuului? Mikä oli sen nimi?

Milloin punakaarti sai aseet, kenen hankkimana ja mistä? Kerro tarkkaa mitä tiedät asehankinnoista ja aseiden kuljetuksesta ennen sisällissotaa?

Millaista väkeä etupäässä kuului siihen kaartiin, missä olit mukana (esim. nuorta, työtöntä väkeä, järjestymätöntä, järjestynyttä vasta järjestöihin tullutta)?

Ketkä olivat päällikköinä, miten heitä nimitettiin? Millaiset edellytykset heillä oli tehtäviinsä (esim. sotilaskoulutus, järjestö- tai opettajakokemus jne.)? Miten päälliköt valittiin?

Millaisia harjoituksia kaarti piti? Miten usein ja mistä ajankohdasta alkaen? Pyrittiinkö ne pitämään salassa? Tuliko kaartin ja sen johdon kokoonpano vastapuolen tietoon?

Mikä käsitys Sinulla oli harjoitusten merkityksestä? Olivatko paikalliset päälliköt tehtäviensä tasalla? Oletitko kaartiin liittyessäsi, että joudataan sotatilanteeseen? Uskoitko punaisten voittoon? Milloin usko alkoi horjua ja mistä syystä?

Millainen henki mielestäsi vallitsi punakaartissa suurlakon aikaan, sen jälkeen ennen sotatilannetta ja sodan puhjetessa, entä sodan jatkuessa? Miten kuria pidettiin?

Millaisia epäilyksiä oli ympäristössäsi punakaarteihin nähden? Kuka niitä esitti? Kun Sos.-dem. puolueen taholta arvosteltiin punakaartin toimintaa, miten kaartilaiset siihen suhtautuivat?

Punainen valta: Kerro eri ryhmien suhtautumisesta punaisten valtaan. Mikä oli mielestäsi tuolloin laillinen hallitus? Miten perustelit käsityksesi?

Kerro siviilitehtävien hoidosta punaisten valta-alueella. Miten syrjässä pysyttäytyviin suh-tauduttiin? Mitä muutoksia punainen valta toi paikakunnallesi (esim. torpparien asema, elintarviketilanne jne.)? Kerro kunnalliselämästä ja hallinnosta punaisena aikana, mikäli tutustuit niihin.

Mikäli olit rintamalla kerro lähdöstä ja lähtötunnelmista. Saitko punakaartissa palkkaa? Minkä verran?

Mihin taisteluihin osallistuit (mainitse aika, paikka, joukko-osasto ja taistelun kulku)?

Kerro huhuista, joita liikkui vastapuolen tai oman puolen julmuuksista? Kuka niitä levitti? Miten niihin suhtauduttiin? Vaikuttivatko ne taistelu-tahtoon?

Olitko kaupungin (esim. Tampereen, Lahden, Viipurin) puolustuksessa? Missä esikaupungeissa, kaduilla, rakennuksissa taistelun aikana olit? Paljonko sillä taholla oli puolustajia? Millainen johto oli? Millaisia aseita teillä oli, miten paljon? Paljonko oletat olleen sillä taholla hyökkääjiä? Miten ne olivat aseistettuja? Kerro taistelutilanteen kehittymisestä asemapaikallasi?

Olitko mukana yrittämässä murtaa saartoren-gasta? Yrityksen aika, paikka, joukon suuruus, aseistus ja toiminnan kulku?

Yrititkö piiloutua? Millä tavoin mahdollinen piileskelysi onnistui? Kuka oli auttajana? Oliko il-miantajia?

Miten huolto toimi (ruuan, varusteiden, am-musten toimitus, haavottuneiden huolto jne.)?

Oliko punakaartissa venäläissotilaita tai up-seereita? Miten paljon, missä tehtävissä? Oliko osastosi lähettyvillä venäläisiä joukko-osastoja? Kerro niistä. Miten venäläisiin suhtauduttiin? Milloin he poistuivat siltä paikkakunnalta tai rin-tamanosalta?

Jouduitko taisteluihin saksalaisten kanssa? Miten muuten jouduit tekemisiin heidän kanssaan? Mitä heistä ajateltiin?

Mitä ajateltiin Kansanvaltuuskunnasta ja sen jäsenistä? Kuulitko heidän puhuvan sodan aikana? Kävivätkö he rintamalla? Miten he esiintyivät?

Valkoinen valta: Kerro teloituksista ja niiden syyt? Omaisuuden ryöstöt ja takavarikot?

Miten, missä ja milloin jouduit vangiksi? Mi-

ten kauan vankeutesi kesti? Millaisen tuomion sait? Suojeluskunnan lausuntojen merkitys tuomioissa?

Kerro oloista vankileirillä, missä olit. Leirin paikka, vankien määrä, ruoka, kohtelu, sairaudet, kuolemat?

Keskusteltiinko vankileirillä politiikasta? Mitä ajattelit käydystä sodasta?

Miten tiedot ulkomaailman tapahtumista vaikuttivat vankien mielialoihin (esim. saksalaisten toiminnasta ja sodan kulusta, kuninkaanvaalista, Saksan antautumisesta syksyllä 1918)?

Kerro vapautumisestasi ja silloisista mielialoistasi?

Kerro siviiliväestön elämästä 1918 (ruokapula, turvattomuus, mielialat yms.)? Kerro tietojen saannista, mikäli olit valkoisten alueella sodan kestäessä. Työläisten kohtelu valkoisten alueella? Suhtautuminen Mannerheimin julistukseen, kutsuntamääräyksiin ja painostukseen?

Kerro kutsuntojen ja asevelvollisuuden pakoilusta? Pakoilijain ja metsäkaartilaisten kohtaloista?

Mikäli olit työ- tai asevelvollisena valkoisten puolella 1918, kerro näistä kokemuksistasi.

Mikäli olit liike-elämän palveluksessa 1918, kerro sitä koskevista muistoista.

Kerro työväen osuuskaupan ja osuuskauppaväen kohtaloista 1918?

Kerro Muurmannin legioonan tai muutoin maanpakolaisuuteen joutuneista tuntemistasi henkilöistä?

Kerro työväenliikkeen henkiinherättämisestä paikkakunnallasi?

Kerro kaskuja, iskulauseita ja lauluja vuosilta 1917 - 1918.

Aatteet ja vaatteet

SUOMEN TYÖVÄEN HENKINEN PERINNE

Tämä teos sai viime syksynä maamme lehdistössä kauttaaltaan loistavat arvostelut. Otamme tähän muutamia poimintoja:

Helsingin Sanomat:

"Ei kuitenkaan tarvitse olla selvänäkijä todetakseen, että Aatteet ja vaatteet kuuluu vuosittain ilmestyvästä kirjamäärästä siihen verraten suppeaan ryhmään, jonka arvoa eivät vuodet pahasti ravistele."

Kansan Uutiset:

"Kirjan tekijöille ja julkaisijalle on annettava vilpittömän tunnustus. Nähtävästi saamme odottaa pian jatkoa muistelmiin... Kirja on erinomainen lahja maamme työväenliikkeen veteraaneille, mutta erittäin hyödyllistä luettavaa myös nuoremmalle polvelle."

272 s Kuvitettu 2. painos

Nid 9,-, sid 12,-, nahkaselk. 16,-.

tammi

|||||
tammi
|||||